

RÄPINA VALLAVOLIKOGU

Kärt Muller
Õiguskantsleri Kantselei
Kohtu 8
15193, Tallinn
kart.muller@oiguskantsler.ee

03.02.2025 nr 1-8/2025/40-2

Hooldekodukoha eest tasumine

Olete pöördunud Räpina Vallavolikogu esimehe poole erinevate hooldekodukoha eest tasumist puudutavates küsimuses. Vastuseks Teie poolt esitatud küsimustele märgime järgmist:

1. Kas ja mis tingimustel võib jätta osa hoolduskulusid inimese kanda? Millisel juhul peab vald osalema inimese hoolduskulude katmisel? Kuidas tõlgendate SHS § 22¹ lõigetes 1–4 sätestatut?

Sotsiaalhoolekandeseaduse (edaspidi SHS) § 22¹ lõike 1 kohaselt kui kohaliku omavalitsuse üksus on välja selgitanud isiku vajaduse väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse järele, rahastatakse teenuskoha maksumust teenuse saaja rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvest ja isikult võetavast tasust. Seega osalevad ööpäevaringse üldhooldusteenuse kandmisel nii kohalik omavalitsus kui ka teenust saav isik. SHS § 22¹ lõikes 2 on nimetatud kulud (tööjõukulud, tööriietuse ja isikukaitsevahendite kulud; tervisekontrolli ja vaktsineerimise kulud; koolituse ja supervisiooni kulud), mille maksumuse rahastab kohalik omavalitsus. Seadusandja on SHS §- s 22¹ lõikes 3 sätestanud kohalikele omavalitsusele võimaluse kehtestada lõikes 2 nimetatud kulude tasumise piirmäär. Seega on seadusandja andnud kohalikele omavalitsusele võimaluse piirata tema poolt hüvitatava osa suurust. Eelöeldut kinnitab ka riigi poolt üldhooldusteenuse tarbeks eraldatavate rahaliste vahendite hulk. Riik on taganud üldhooldusteenusel viibivatele elanikele nn minimaalse lävendi ning toodud summat on Räpina vald Räpina Vallavolikogu 19.04.2023 määruse nr 6 „Hooldustöötajate ja abihoolustöötajate kulude tasumise piirmäära kehtestamine“ vastuvõtmisel ja SHS §- s 22¹ lõikes 3 sätestatud piirmäära kehtestades, arvestanud. Leiame, et SHS §-i 22¹ ja ka teisi SHS-s sisalduvaid sätteid tuleb tõlgendada koosmõjus kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS), sotsiaalseadustiku üldosa seaduse (SÜS) ja sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) teiste sätetega.

KOKS § 6 lõike 1 kohaselt on omavalitsuse kohustus korraldada enda territooriumil sotsiaalteenuste osutamist. Samuti kohustab SHS § 5 lõige 1 elukohajärgset kohaliku omavalitsuse üksust korraldama sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist. Kuna sotsiaalhoolekandelise abi andmisel tuleb lähtuda esmajärjekorras isiku vajadusest (SHS § 3 lõike 1 punkt 1), peab kohaliku omavalitsuse üksus selgitama välja abi saamiseks pöördunud isiku abivajaduse ja sellele vastava abi (SHS § 15 lõige 1). SHS § 16 kohaselt võib sotsiaalteenuste eest võtta tasu. Isikul on esmane vastutus teda ohustavate

sotsiaalsete riskidega toimetulekul (SÜS § 5 lg 1). Seega ei ole kohaliku omavalitsuse üksusel kohustust finantseerida osutatavaid sotsiaalteenuseid täies ulatuses, arvestamata inimese ja tema perekonna majanduslikke võimeid. Kohalikele omavalitsusele ei saa panna ja kohaliku omavalitsus ei saa võtta suuremaid kohustusi, kui on tema eelarvelised võimalused. Riigi ja kohaliku omavalitsuse hüvitiste kõrval on nähtud ette isiku ja perekonna omavastutus (PKS §96 jj). Seega eeltoodust tulenevalt on kohalik omavalitsus kohustatud hüvitama § 22¹ lõikes 2 nimetatud kulud tema poolt kehtestatud piirmäära ulatuses.

Kui abivajaja sissetulek on madalam, kui Statistikaameti avaldatud eelarveaastale eelnenud aasta teise kvartali keskmise vanaduspensioni suurus, katab kohaliku omavalitsuse üksus teenuse saaja tasutavate kulude ja teenuse saaja sissetuleku vahe, kuid mitte rohkem kui eelmise aasta teise kvartali keskmise vanaduspensioni suuruse ja teenuse saaja sissetuleku vahe (nn väiksema sissetuleku hüvitis) (SHS § 22¹ lõige 5). Seisuga 01.01.2025.a oli niisuguseid isikuid Räpina vallas 51.

Lisaks eeltoodule, kui eelnevalt nimetatud hüvitistest ei piisa, siis on Räpina vald maksnud vajadusel üldhooldusteenusel viibivatele isikutele lisaks sotsiaaltoetust, et katta üldhooldusteenusel viibimisega seotud kulud ja tagada isikule vajalik teenus. Teenuse kättesaadavuse tagamiseks makstakse 01.01.2025.a seisuga täiendavat toetust 31 inimesele.

2. *Millised piirangud seab sotsiaalhoolekande seadus volikogule hoolduskulude piirmäära kehtestamisel?*

SHS § 22¹ lg 3 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus kehtestada käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud kulude tasumise piirmäära, kuid tagada tuleb teenuse saajale teenuse kättesaadavus. Leiame, et Räpina vallas on kõigile üldhooldusteenust vajavatele isikutele teenuse kättesaadavus tagatud. Nii on vallas perioodil 01.07.23.a - 31.12.2024.a ööpäevaringsele üldhooldusele suunatud 81 isikut. Nii, nagu käesoleva vastuse punktis 1 kirjeldatud, on Räpina vald lisaks SHS § 22¹ lõikes 5 märgitus nn väiksema sissetuleku hüvitisele maksnud isikutele sotsiaaltoetust, juhul kui isiku enda ja pereliikmete vahenditest ei piisa, et tagada teenuse kättesaadavus.

3. *Mis kaalutlusel on vald kehtestanud hoolduskulude piirmäära (kui piirmäära aluseks on valla koostatud analüüs, siis palun edastage ka see)?*

Räpina Vallavolikogu on 19.04.2023 määruse nr 6 „Hooldustöötajate ja abihooldustöötajate kulude tasumise piirmäära kehtestamine“ muutmisel (01.01.2024 jõustunud redaktsioon) on arvestanud muuhulgas riigi poolt tagatud vahenditega. Eelnõu 28.11.2023 nr 1-4/2023/59-1 seletuskirja kohaselt võeti määrata kehtestamisel aluseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumist 18.10.2023. a saadetud info 2024. a tulubaasi kohta. Tasandusfondi vahendite arvelt eraldati 2024. a tulubaasi väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse rahastamiseks vahendeid tulumaksu koosseisus 296486 eurot, millele lisandus toetus minimaalse lävendi tagamiseks 153 766 eurot, kokku 450 252 eurot. Arvestatud on üldhooldusteenusel viibiva 99 isikuga, seega ühe teenusesaaja kohta 379 eurot.

Räpina Vallavalitsusel oli 2024. aasta eelarvesse planeeritud puuetega inimeste sotsiaalse kaitse ja hooldusteenuse eest tasumiseks kokku 667 400 eurot, millega on kavandatud katta võetud kohustusi ja maksta vajalikke sotsiaaltoetusi. Riigieelarvest eraldatud vahenditest ning KOV vahenditest ei piisa suuremas piirmääras kui 380 eurot üldhooldusteenuse eest tasumiseks. Eeltoodust tulenevalt tegi Räpina Vallavalitsus vallavolikogule ettepaneku muuta eelnimetatud määrust ning vähendada hoolduskulude piirmäära 380 euronit teenusesaaja kohta ühes kuus.

4. *Palun põhjendage, kuidas kehtestatud piirmäär on kooskõlas SHS § 22¹ lõigetega 1–4.*

Leiame, et sõltumata riigi poolt eraldatud vahenditest ja KOVi poolt kehtestatud piirmäära ulatusest on kõige olulisem SHS § 22¹ lõikes 3 nimetatud teenuse kättesaadavus. Räpina vallas on käesoleval ajal tagatud üldhooldusteenuse kättesaadavus kõigile abivajajatele. Käesoleva vastuse alapunktis 1 ja 2 märgituna makstakse abivajajatele lisaks SHS §-s 22¹ märgitud

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/875834f8-66ea-4ab8-8732-41c19e348f03/sotsiaalhoolekande-seaduse-ja-tulumaksuseaduse-muutmise-seadus/>

² <https://agri.ee/regionaalareng-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus>

hüvitistele ka sotsiaaltoetusi üldhooldusteenusel viibimisega seotud kulude katteks. Seega on kehtestatud piirmäär kooskõlas SHS-ga.

5. *Millistes hooldekodudes tasuvad Räpina valla elanikud teenuskoha maksumusest vaid omaosalust?*

Otseselt hooldekodude kaupa Räpina vald selliseid uuringuid teinud ei ole. Statistiliselt maksab Räpina vald ligikaudselt ½ üldhooldusteenuse saajatele juurde sotsiaaltoetusi teenuse eest tasumiseks. Piirmäär 380 eurot on kehtestatud minimaalse lävendi tagamiseks ja on sellisena kooskõlas ka riigi poolt eraldatud vahendite suurusega. Arvestuslikult, kui kohalik omavalitsus tõstaks piirmäära 100 eurot, siis vajadus sotsiaaltoetuste maksmiseks väheneks üksnes 3 isiku osas.

6. *Kui vastab tõele, et vallale kuuluvates hooldekodudes ei kata kehtestatud piirmäär tegelikke hoolduskulusid, siis millised hoolduskulud jäävad katmata ja kuidas on see põhjendatud?*

Vallal puudub täpne ülevaade, kuidas hooldekodud hooldekulusid katavad (s.t millised hooldekulud piirmäära vahenditest ja milliseid muudest vahenditest).

7. *Kui leiate, et riik ei ole andnud vallale seadusega ette nähtud hoolekandeabi tagamiseks piisavalt raha, siis kas vald on selle pärast pöördunud halduskohtusse või kavatses seda teha?*

Räpina vald arvestas 2024. aasta üldhooldusteenuse kulude katmisel asjaoluga, et ligikaudselt viibib igakuiselt üldhooldusteenusel 100 isikut, kelle eest tasutakse üldhooldusteenusel viibimisega seotud kulud piirmäära 380 eurot ulatuses. Seega kujunes arvestuslikuks kuluks (100x380x12) aastas 456 000 eurot, millele lisandus 92 000 eurot nn väiksema sissetuleku hüvitist ehk kokku 548 000 eurot. Riik eraldas teenusega seotud kulude katteks 503 777 eurot. Tegelikult kuluks teenuse eest tasumisel kujunes 2024. aasta kohta aga hoopis 615 615 eurot ehk ca 70 000 eurot rohkem. Nagu ülalpool märgitud, oli Räpina Vallavalitsusel 2024. aasta eelarvesse planeeritud puuetega inimeste sotsiaalse kaitse ja hooldusteenuse eest tasumiseks kokku 667 400 eurot, millega on kavandatud katta võetud kohustusi ja maksta vajalikke sotsiaaltoetusi. Seega jäi ülejäänud kohustuste tasumiseks ja vajalikke sotsiaaltoetus maksmiseks vaid 51 785 eurot (SHS 2. peatüki teise jaos ülesanded). Eeltoodust tulenevalt on Räpina vald tasunud üldhooldusteenusega seotud kulud suuremas ulatuses, kui riik selleks on eraldanud vahendeid. Räpina vald koos Põlva valla ja Tartu linnaga on pöördunud taotlusega tunnistada hooldereformiga KOV-le sotsiaalhoolekande seaduse §221 alusel pandud ülesanded riiklikuks ülesandeks ja mida tuleb rahastada täielikult riigieelarvest Riigikohtusse 2023. aastal, mille kohta on Riigikohtu üldkogu teinud lahendi 05.07.2024.a (RKL 5-23-38). Väärib märkimist, et omavalitsuste taotlus jäeti rahuldamata hääletega 10:8 ning otsuse vastu hääletanud kohtunikud esitasid eriarvamuse. Räpina vald kavatses pöörduda vastava nõudega ka halduskohtusse. Hetkel on pooleli nõude esitamisega seotud kalkulatsioon.

8. *Räpina vald märgib täiendavalt:*

a) Seaduseelnõu 704 SE teise lugemise seletuskirjas on Eesti Linnade ja Valdade Liit teinud ettepaneku loobuda eelnõu esitatud kujul edasi menetlemisest. ELVL hinnangul toovad eelnõuga planeeritavad muudatused kaasa olulise mõju omavalitsuse eelarvele ja töökoormusele; muudatus mõjutab oluliselt omavalitsuste poolset rahastust, teenuse hinna prognoosimine on arusaamatu ja kulude arvestus on segane.¹ Räpina vald on seisukohal, et eelnimetatud negatiivsed mõjud ongi realiseerunud. Teenuse rahastamine sellisel kujul ei ole jätkusuutlik ja põhjustab pingeid riigi ja kohaliku omavalitsuse suhetes.

b) Hooldereformi rahastamismudel ei arvesta (piisavalt) tegelike asjaoludega omavalitsustes. Enim mõjutab rahastamist hooldatavate osakaal vanaduspensionäridest. Räpina vallas on hooldekoduklientide osakaal vanaduspensionäride hulgast Eesti keskmisest kõrgem. Antud asjaolu toob endaga kaasa riiklike vahendite ebavõrdse jaotuse. Räpina vallas elas 01.01.2024.a seisuga eakaid (65+) inimesi 1596. Ööpäevaringsel üldhooldusteenuse viibis

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/875834f8-66ea-4ab8-8732-41c19e348f03/sotsiaalhoolekande-seaduse-ja-tulumaksuseaduse-muutmise-seadus/>

² <https://agri.ee/regionaalareng-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus>

seisuga 01.10.2023.a seisuga 101 ehk 6,33 protsenti eakatest. Eesti Vabariigi vastavad näitajad on 280 024 eakat ja 10 418 hooldatavat ehk 3,72%². Vahe on 1,7 kordne.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Peeter Sibul

Volikogu esimees

¹ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/875834f8-66ea-4ab8-8732-41c19e348f03/sotsiaalhoolekandeseaduse-ja-tulumaksuseaduse-muutmise-seadus/>

² <https://agri.ee/regionaalareng-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus>